

gan ez jakinez, elkarren arteko arazoak zurriz aritzen ziren, guduxka batzu* han hemenka piztuz. Gehiago horrelakorik gerta ez zedin, eta leinu mota guztiak elkarrekin nahas zitezten, Estatu bakar eta beraren zerbitzuko lan egitera deitzen zituen erregek. Delako hiru hilabete horietan, beraz, egiptiarrak milaka eta milaka joaten ziren piramideen egitera. Bistan da, ez beren baitarik,* baina bai —atzo eta orain orain harmadako* zerbitzura joaten den bezalatsu— bortxaz eta beldurra eraginik, denak ez baziren ere, gehienak bederen.*

Dena den, piramide bakoitzeko, urteko hiru hilabete horietan, hirurogei ta hamar mila langile enplegatzen omen ziren. Eta horrelako lan batek urte luzez irauten zuen.

Duela lau-pabost mila urte —beraz, egungo* Txinako Mao baino askoz lehenago— hasi ziren Faraon erregeak, Estatu azkar baten finkatzeko, teknik aldetik eta gizarteko harremanen aldetik iraulgarri zirèn obralan harri-garri batzuren* egiten, beren menea zituztèn leinu guztietako jendalde desberdinak langile bezala baliatuz.* (Gexan Lantziri)

USA

Orain dela 2.600 urte, euskaldunak Ameriketara

Euskaldunek Amerika alderako ukan duten joera adierazteko sustraia* izan daiteke hau. Geure aspaldiko arbasoen* bila joan ote dira euskaldunak Ameriketara, eta ez «txintxinaren» bila?

Azken urteotan teoria ugari ibili da, Kristobal Colombo baino oso lehenago hainbat herritako jende haraino joan zela esaten duena. Besteren artean, vikingoek eta irlandarrek jarri zituzketen beren oinak Ipar Amerikan, Kristo ondoko 600-1000. urteen artean. Galestarrak ere pixka bat geroxeago iritsi* ziratekeen haraino. Turkoek, japoniarrek, txinatarrek... guztiok utzi zuketzen beren arrastoren bat Ameriketara, Kristobal Colombo hara baino lehenago. Kartagotarrak, berriz, 480 bat urte Kristoren jaiotza baino lehenago heldu ziratekeen Ameriketara.

ARANZAZU

Automobilak alokatzeko etxea

Avda. Hurtado de Saracho, 10
(Begoñako gasolindegia ondoan)

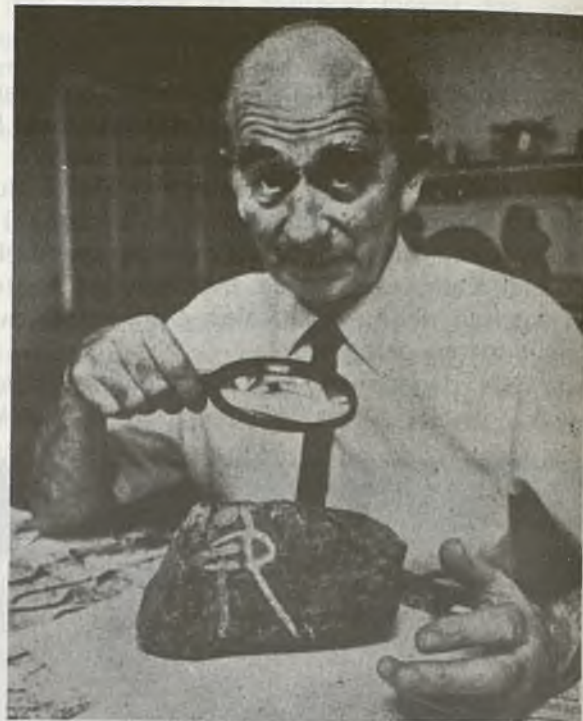
Telefonoak: 33 21 10 - 33 33 47

BILBAO - 6

Baina, oraingoz bederen,* euskaldunok irabazi diegu guztioi lasterketa.

Duela zenbait urte, Filadelfiatik hurbil, 400 bat harri —letra antzeko marrazkiez horniturik— aurkitu zituzten USAko arkeologoek. Orain, berriz, Harvard Unibertsitate ospetsuko irakasle batek, Barry Fell filologoak, harri horiei buruz deklarazio interesgarri batzu* egin ditu.

Jakintsu honen ustez, harrietan agertzen den alfabetu iberikoaren letrak dira, hots,* Iberian edo Espainian, erromatarrek etorri baino lehenago erabiltzen zirenak. Orain arte —eta bere lanean aurrera joateko as-

Barry Fell fillogoa

moa omen du— zenbait harri irakurri ahal izan ditu eta hogeitatu hitz ulertu. Eta —txundi* zaitzete!— hitz horik,* orain bereon mintzatzen dugun euskararen antz handitako berbak direla dio.

Orain arteko teoria gehienak —vikingoena salbu— ez dituzte oso benetan hartu izan jakintsuek. Azken hau finkatuko ote? Oraingoz bederen, zenbait ikertzailek haintzakotzat* hartu du Barry Fellena. Dena dela, kontrateoriarik behintzat ez diote ezarri oraingoz.

K. Mitxelenak, Ipar Amerikara laster joatekoa denez, hau guztiau aztertzei aukera ukanen du agian.* Orduan jakin ahal izango dugu zehatzagorik eta argiagorik. (Patxi Kortabarria)

ITALIA

Oteitza eta Txilida Vatikanon

Orain dela hiru bat urte eratu zuten Vatikanoko Museoan **Erlizozko Arte Modernoaren** sail handi bat. Berrogei ta hamabost gela ditu; eta agertzen diren artistak, berrehun eta berrogei ta hamarren bat dira: Cantù, Dalí, Lara, Le Corbusier, Manzù, Messina, Picasso, Rodin oso ezagunak, beste artista ezagunen eta ez hain ezagunen artean.

Oteitza eta Txilidak ere beren lekua ukan dute Museoan hontan.

Oteitzak hiru artelan eskaini ditu: Arantzazuko «Apostoluetako» buru bat; «Apostoluetako» taldetxo bat; Arantzazun bertan jarria dadukan Ama Birjina samindua.

Txilidak, berriz, oraindik inorako obratu gabeko al-dare baten egingaia* eman du Vatikanoko Museorako. Hiru zati ditu aldareak, bana nahiz bil daitezkeenak. Kristau bereizien* batasun bidea adierazteko, Elizen Kontseilu Ekumenikoak antolaturiko sariketa batetarako asmatu zuen Txilidak aldare hori; bai eta saria irabazi ere. Baina gero ez zen oroikarri hori mamitu; eta oraino behintzat asmotan eta egingaitan gelditzen da Vatikanon. Uste dugunez, laster Euskal Herriko bazterren batetan jarriko da, artistak berak nahi lukeenez.

Bi artista euskaldunon obra hauk* ikusi nahi dituenak, erne ibili behar du Museoaren bihurtuetatik. Izan ere, obrak, neurri ttipitakoak izateaz gainera, baztertu-xeak daude oraingoaz. Baina, dirudienez, Erlijiozko Arte Modernoaren Museo osoak —eta, beraz, Oteitzaren eta Txilidaren obra horiek ere— agerleku egokiagorik ukanen dute. (Patxi Kortabarria)

PERU

Ketxua hizkuntzaren ofizialtasuna

Ketxua hizkuntza —edo **runa-simi**, bertakoek deitzen dutenez— Peruko hizkuntza ofizialtzat deklaratu du Juan Velasco Alvarado presidentea. Orain arte Peruko hizkuntza ofizial bakarra espainola zen, konkistatzaileek bertara eramandakoa; baina ez zen horregatik gehienik mintzatua, populazioaren gehiengoak* **runa-simi** edo «herri hizkuntza» baitzerabilan.

Ketxua hizkuntzaz zazpi milioi ta erdi pertsona mintzatzen dira Hego Amerikan: Ekuadoren, Bolivian, Perun eta Argentina eta Txileko iparraldean. Espainolez gainera indiar mintzaira bat onhartua zuen Estatu bakarra,

Paraguay izan da orain arte, bertako bigarren hizkuntza guaraniera izanki.* Oraingoan Peruko Gobernuak egin du bigarren pausoa, Inken ondorengoen hizkuntza ofizialtasunaren mailara jasotzean. Izan ere, ba zen garaia, aspaldidanik bertako intelektualek —Vargas Llosa eta gisa bereko Unamunokideen salbuespenaz*— ketxuaren aldeko kanpaina gogor bat egiten ziharduten eta

Juan Velasco Alvarado presidentea
«Ketxua hizkuntza ofizialtasunaren mailara jaso du»

Irakurleen argitasunerako diodan,* **runa-simi** hizkuntzak egituraz euskararen antz* haundia duela, jatorri berekoak izan ez arren. Hura* ere itsaskor edo aglutinantea da, deklinazio eta aditz systema aberats batez hornitua. Herri xehearen eskubideen aldeko garen guztiok, zinez* eman behar genizkioke* geure zorionak Peruko Gobernuari hain erabaki jatorragatik. (Patxi Urriaga)

HOR, HAN, HEMEN

BIZKAIKO AURREZKI KUTXA

Erakunde honek,
Bilbon eta Probintzia osoan,
gizarte premia guztietarako
laguntzarik zabalena ematen dihardu,
eta osakuntza arloan laguntasunik jatorrena.

Zeure dirua gordetzeko:

Caja de Ahorros Vizcaina

Bulego nagusia:

Plaza de España Bilbo
Tel. 243600 - 211290

Hiriburuan 17 agentzia

Probintziako herri nagusietan
75 ordezkari

Madrileko agentzia:

I.C.C.A. Alcalá, 27
Tel. 2214995

Lurtiarrak ugaltzen, aberatsak aberasten eta pobreak pobretzen ari

Lur hontako jendaldea* harrigarritzko gisan* ugaltzen edo emendatzen* ari da urtetik urtera, herri aberatsak aberasten eta herri behartsuak behartsuagotzen ari diren bitartean.

Azken hamar urte hauetan, kalkulari adituek* diotenez, lurteko jendaldea laurogei milioi bizilagunez emendatuz joan da urte guztiez. Haien oraingo kalkuluen arabera,* hogeita hamar urte gabe,* sei miliar* bizilagun izanen omen gara lur deitu* planetaren gainean; eta oraingo ugaltzeak hein* berean irauten baldin badu, hamabost miliar bizilagun jasan* beharko ditu gure lurak 2050. urtean.

Bestalde, gizakien ugaltze harrigarri honekin batera, indar iturriak, lehen ekaiak,* politikazko eta gizonen arteko egiturak,* hala* nola zuzenbidea,* gero eta kinka* txarragoan sartzen ari dira. Areago* oraindik, zenbaitzuren arabera, izugarritzko goseteari eta mota askotako kutsadurei* buruz lasterka doa gure mundu burugabe hau.

Jendea herri aitzinatu edo aurreratuetan, herri atzeratu edo gibelatuetan baino gehiago urtez bizi da. Ipar